

Aktivita a orientace

Intelektualismus, který s takovým zaujetím demaskuje Rádl ve svých Dějinách filosofie, má svůj kořen v onom jakoby nezaujatém pozorovatelském THEÓRIA. Jakmile si uvědomíme, že není takového pevného, nehybného místa, na které bychom se mohli postavit (Archimédés se o ně dokonce chtěl opřít), ale že se musíme hýbat, že musíme vykročit, něco vykonat, někam zamířit – pak naším hlavním problémem je orientace v terénu, v prostoru, v němž se musíme pohnout. A tato orientace je od počátku tím nejdůležitějším, o čem jde, a proto je v jazyce spojena s důležitými slovy, označujícími směr: vpravo, vlevo, nahoru, dolů, kupředu, dozadu. Od počátku mají tato slova v sobě cosi magického a proto metaforického, hodnotícího: vpravo, nahoru a kupředu je „správně“, zatímco vlevo, dolů a dozadu je „nesprávně“, „špatně“. Nejde tedy ani pouze, ani prvotně o pouhou orientaci prostorovou, zcela neutrální k hodnotám (jak to chápeme dnes). Najdeme to už v ironizujícím výroku „temného“ Hérakleita, že „cesta nahoru a dolů jedna a táž“: nejde totiž jen o to, odkud kam se vine cesta, nýbrž odkud a kam jdeme (byť po té cestě) my sami.

(Písek, 030811-1.)